

Δαμάζοντας τις μνήμες: Μια λιτή μονοκονδυλιά για την ιστορία του σχολείου μας

Το όνομα της περιοχής των Αναβρύτων μάλλον προήλθε από τα άφθονα πηγαία νερά της: η επικράτηση του πληθυντικού της σημερινής ονομασίας των Αναβρύτων μπορεί να συσχετισθεί με τις πολλές αναβλύζουσες πηγές. Το σχολείο μας φιλοξενείται στο Κτήμα Συγγρού, χώρο με αρχαιολογική αξία (ταφικά κυρίως ευρήματα –επιτύμβιες στήλες– του 4ου αι. π.Χ., ίσως από ταφικά δήμο Αθμονον με την Κηφισιά) που παραχωρήθηκε ως γαμήλιο δώρο του Ανδρέα Συγγρού (1830-1899) στη χιακίη καταγωγής σύζυγό του Ιφιγένεια (1842-1921). Μετά τον θάνατο του συζύγου της έζησε περισσότερο από 20 χρόνια στη μεγαλοπρεπή έπαυλη του Κτήματος Συγγρού και βασική της φροντίδα κατέστη πλέον η προσπάθεια για την ολοκλήρωση των κοινών κοινωνικών οραμάτων τους. Όμως η δωρεά των Αναβρύτων (δηλαδή του Κτήματος Συγγρού) στην Ελληνική Γεωργική Εταιρεία συνιστά την κορωνίδα της συνολικής προσφοράς της στην παιδική ηλικία και την ελληνική νεότητα. Το Κτήμα Συγγρού αποτελούσε ουσιαστικά τον περιβάλλοντα χώρο της έπαυλης του Ανδρέα Συγγρού, του «Πύργου», όπως την αποκαλούσαν οι πρώτοι διδασκόμενοι των Αναβρύτων· πρόκειται για κτίσμα του Γερμανού αρχιτέκτονα Ερνέστου Τσίλλερ (Ernst Ziller, 1837-1923), σχεδιασμένο μάλλον στις αρχές του 1880, που έχει εμφάνιση μικρού φρουρίου με τους πυργίσκους και τις πολεμίστρες του (στοιχεία που εντάσσονταν στο ρεύμα του εκλεκτικισμού της εποχής και που αναβιώνουν σε επαύλεις της Κηφισιάς). Ο «Πύργος» πλαισιωνόταν από σειρά εγκαταστάσεων και βοηθητικών χώρων (επιστατικών –όπως είναι π.χ. η κατοικία Πανίτσα– εργατικών οικιών και αγροτικών παραπηγμάτων, στάβλων, αμαξοστασίων, ελαιοτριβείου, βουστασίου και αλευρόμυλου). Το μονόχωρο ναυδριό του Αγίου Ανδρέα είναι ο μοναδικός ορθόδοξος ναός νεογοθτικού ρυθμού (με οξυκόρυφη κεραμοσκεπή, κεραίες στις γωνίες και στο καμπαναριό, πολύ-χρωμα τζάμια) στην Αθήνα. Κατασκευάστηκε με βάση τα σχέδια του Ερνέστου Τσίλλερ, μαθητή του Θεόφιλου Χάνσεν.

Το 1921, με βάση τα οριζόμενα στη διαθήκη της Ιφιγένειας Συγγρού, το ομώνυμο Κτήμα κληροδοτήθηκε στην τότε Ελληνική Γεωργική Εταιρεία –η οποία το 1970 μετονομάστηκε σε «Ινστιτούτο Γεωπονικών Επιστημών» (Ν.Δ. 572/1970), νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που εδρεύει στο Μαρούσι Αττικής και τελεί υπό τον έλεγχο και την εποπτεία του Υπουργείου Γεωργίας–, προκειμένου να ιδρυθεί σχολή κηπουρικής, πτηνοτροφίας, μελισσοκομίας, σηροτροφίας και κτηνοτροφίας, με αποστολή την εκπαίδευση «καλών γεωργών και κηπουρών». Η Σχολή Αναβρύτων ιδρύθηκε με τον νόμο 1596/1950 (ΦΕΚ 297/20.12.1950) και με την ονομασία «Εθνικόν Εκπαιδευτήριον Αναβρύτων» ως ιδιωτικό ισότιμο λειτούργησε για πρώτη φορά το σχολικό έτος 1949-1950. Το Εκπαιδευτήριον στεγάστηκε στον ίδιο χώρο και στα κτίρια που εξακολουθούν και σήμερα, κατά το πλείστον, να φιλοξενούν το Πειραματικό Γυμνάσιο και το Γενικό Πειραματικό Λύκειο Αναβρύτων στο Κτήμα (άλσος) Συγγρού. Πρώτος Διευθυντής του Εκπαιδευτηρίου Αναβρύτων, στο οποίο φοίτησε και ο τέως Βασιλιάς Κωνσταντίνος Β΄, τότε διάδοχος, χρημάτισε ο Άγγλος παιδαγωγός Jocellin Winthrop-Young

έως τον Απρίλιο του 1959. Το «Εθνικόν Εκπαιδευτήριον Αναβρύτων» εφάρμοσε με την έναρξη της λειτουργίας του ένα πρωτόγνωρο για τα νεοελληνικά δεδομένα εκπαιδευτικό σύστημα, δημιούργημα του Γερμανού παιδαγωγού Kurt Hahn (1886-1974), εμπνευσμένο κατά κύριον λόγο από τα κλασικά ιδεώδη του Πλάτωνα. Το ζήτημα για τον Hahn (υπέρμαχο της παιδαγωγικής του βιώματος *Erlebnispädagogik*) ήταν να ενεργοποιήσει τη χαρά και τη δίψα του νέου για μάθηση μέσω δημιουργικών και ελκυστικών ενασχολήσεων. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ιδρύεται μια σειρά σχολείων της «Ομάδας της Στρογγυλής Πλατείας» –αυτή είναι η συμβατική ονομασία τους, με παράσταση εμπνευσμένη από το κτίσμα του 17ου αι. στο Gordonstoun της Σκωτίας– μεταξύ των οποίων και το «Εθνικόν Εκπαιδευτήριον Αναβρύτων». Όπως ήδη αναφέρθηκε, το σχολείο λειτούργησε για πρώτη φορά το σχολικό έτος 1949-1950. Σκοπός του Εθνικού Εκπαιδευτηρίου Αναβρύτων ήταν: η «διά της καταλλήλου αγωγής και παιδείας α) χρηστή διαμόρφωση του χαρακτήρος, β) υγιεινή διάπλαση του σώματος και γ) ανάπτυξη των πνευματικών και λογικών ικανοτήτων του μαθητού, εν τω πλαισίου ελληνοχριστιανικών παραδόσεων, επ' αγαθώ της πατρίδος». Το Εκπαιδευτήριον περιελάμβανε τρεις ανώτερες τάξεις του Δημοτικού σχολείου, Πρότυπο Γυμνάσιο και Πρότυπο Λύκειο. Οι μαθητές γίνονταν δεκτοί μόνον κατόπιν αυστηρών εξετάσεων και όλοι τους ήταν οικοτρόφοι (εσωτερικοί), αφού το Εκπαιδευτήριον εισέπραττε τροφεία με τα οποία κάλυπτε τα έξοδά του και μερική μόνο επιχορήγηση από το Ε.Ι.Β.Π. Το 1954-1955 το σχολείο αποτελούσαν τέσσερα κτίρια: το «Λευκόν» (κτίστηκε το 1950, αρχικώς ως οικοτροφείο, από τον αρχιτέκτονα Α. Κριεζή, με προσθήκες στο κτίριο το 1956· το ισόγειο λειτούργησε αρχικώς ως διδακτήριο και ο 1ος όροφος ως οικοτροφείο· πρόκειται για το σημερινό κτίριο του Πειραματικού Λυκείου), το «Ανατολικόν» (κτίστηκε το 1952 κυρίως για οικοτροφείο, με σχέδια του αρχιτέκτονα Δ. Τριποδάκη· αργότερα λειτούργησε ως διδακτήριο των μαθητών του Γυμνασίου· πρόκειται για το κτίριο του σημερινού Πειραματικού Γυμνασίου), ο «Υμηττός» (ολοκληρώθηκε το θέρος του 1954, με σχέδια του αρχιτέκτονα Δ. Τριποδάκη· αρχικώς περιελάμβανε κοιτώνες και εντευκτήριο των μαθητών του Δημοτικού, αργότερα απετέλεσε διδακτήριο των μαθητών του Γυμνασίου· πρόκειται για το σημερινό ΤΕΕ) και ο «Πύργος» (για τους μαθητές Δημοτικού). Κατά καιρούς στήθηκαν διάφορα παραπήγματα για να στεγάσουν διδακτήρια των μαθητών που ολοένα πολλαπλασιάζονταν αριθμητικώς. Το σχολείο στηριζόταν στη λειτουργία του οικοτροφείου και του διδακτηρίου, λειτουργία στην οποία κυριαρχούσε ένα σύστημα πειθαρχίας και αυτοδιοίκησης με πλατωνική «διάκριση»: η αυτοδιοίκηση απαρτιζόταν από μια πυραμίδα αξιωματών, στην κορυφή της οποίας ήταν ο φύλακας (αρχηγός των μαθητών) και ακολουθούσαν ο βοηθός φύλακα, οι βαθμοφόροι, οι δόκιμοι και τέλος οι λευκοί.

Η επιλογή των λευκών γινόταν από τη Διεύθυνση του σχολείου, ενώ των υπολοίπων από ένα συμβούλιο απαρτιζόμενο από παιδαγωγούς και μαθητές, όπου λειτουργούσαν με αξιοκρατικά κριτήρια πλατωνικής προέλευσης (επιλογή των αρίστων) και ανοικτές συνεδριάσεις. Οι μαθητές βίωναν μια σχολική πραγματικότητα έντονα επηρεασμένη από την κοινή διαβίωση στο οικοτροφείο. Το αυστηρό πρόγραμμα συντηρούσαν πολλές υποχρεώσεις, καθημερινώς αξιολογούμενες, από την ορθρινή έγερση και την ενόργανη γυμναστική έως τα μαθήματα και την πρακτική χειρωνακτική εργασία. Ο Hahn, ο οποίος ήρθε προσκεκλημένος στα Ανάβρυτα στις 7 Φεβρουαρίου 1957 και έμεινε δέκα ημέρες ενημερωνόμενος για τη λειτουργία του σχολείου, χαρακτήρισε το Εθνικόν Εκπαι-

δευτήριον Αναβρύτων ως το καλύτερο από τα αδελφά σχολεία της Ομάδας της Στρογγυλής Πλατείας, αφού πέραν των άλλων είχε επιτευχθεί η παιδαγωγική ομογενοποίηση και συμβίωση μαθητών από διάφορες κοινωνικές τάξεις και τοπική προέλευση.

Με το Β.Δ. 662/1971 καταργήθηκε το «Εθνικόν Εκπαιδευτήριον Αναβρύτων» και αντ' αυτού ιδρύθηκε το «Γυμνάσιον Αριστούχων Αναβρύτων», οπότε τα έξοδα των μαθητών που εξακολουθούσαν να είναι όλοι οικοτρόφοι βάρυναν το κράτος μέσω του Ε.Ι.Β.Π. Το 1974, επειδή το Ε.Ι.Β.Π. αντιμετώπιζε πρόβλημα για τη συνέχιση της λειτουργίας του «Γυμνασίου Αριστούχων» εξαιτίας των υπερβολικών δαπανών και των διενέξεων που είχαν προκληθεί με το Ι.Γ.Ε. ως προς το ύψος του ενοικίου και τους χώρους που χρησιμοποιούσε το Γυμνάσιο, ζήτησε τη συμπαράσταση του Υπουργείου Παιδείας για αναδιοργάνωση του σχολείου, με σκοπό την εξεύρεση ιδίων πόρων για τη διατήρηση των εγκαταστάσεων του σχολείου. Το 1975 με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας (Φ. 220.61/4/6351/1.2.1975) μετατρέπεται σε «Πρότυπο Εκπαιδευτήριο Αναβρύτων» με οικοτρόφους που πληρώνουν τα τροφεία και εξωτερικούς μαθητές. Όλοι εισάγονται μετά από γραπτές εξετάσεις. Το οικοτροφείο λειτούργησε μέχρι το 1976, για 27 έτη. Στη συνέχεια, το σχολείο λειτούργησε με μισούς μαθητές οικοτρόφους και τους άλλους μισούς εξωτερικούς, με διαφορετικές συνθήκες μάθησης, μέχρι το 1991, όταν καταργήθηκε τελείως το οικοτροφείο και όλοι οι μαθητές μετατράπηκαν σε εξωτερικούς. Το σχολικό έτος 1976-1977 καταργούνται τα εξαετή Γυμνάσια και επανέρχονται τα τριετή Γυμνάσια και Λύκεια. Έτσι (Π.Δ. 508/9-6-1977, με την αριθμ. 57243/11-6-1977 και άλλες υπουργικές αποφάσεις) μετονομάζεται σε «Πρότυπο Γυμνάσιο-Λύκειο Αναβρύτων» με την ενιαία ονομασία «Πρότυπος Σχολή Αναβρύτων». Κάθε τάξη αποτελείται από τρία τμήματα, αλλά ένα ποσοστό των μαθητών είναι οικοτρόφοι (το σχολ. έτος 1977-1978 φοιτούν 180 οικοτρόφοι που πληρώνουν και 140 εξωτερικού μαθητές που δεν πληρώνουν διδάκτρα, αφού ήδη το σχολείο είναι δημόσιο).

Τα επόμενα έτη λειτουργεί και Κλασσικό Λύκειο (στεγαζόμενο στον «Πύργο», ως νέα σχολική μονάδα, εκτός Προτύπου σχολής) υπό την ενιαία διεύθυνση του Γεν. Επιθεωρητή κ. Κ. Γρηγοριάδη (καθώς τα Ανάβρυτα ήταν Έδρα Επιθεώρησης). Το 1982 καταργούνται οι εξετάσεις εισαγωγής (στα μα-

θήματα της έκθεσης και της πρακτικής αριθμητικής), απόφαση που αφορά σε όλα τα Πρότυπα σχολεία και οι μαθητές εισάγονται με κλήρωση, οπότε και τα Ανάβρυτα έχασαν τον «ελιτίστικο» χαρακτήρα τους.

Με τον νόμο 1566/1986 μετατρέπεται σε Πειραματικό Γυμνάσιο -Λύκειο με διαφορετικές δευθύνσεις και οι καθηγητές της Προτύπου Σχολής Αναβρύτων ανήκουν οργανικά στο Πειραματικό Γυμνάσιο ή στο Πειραματικό Λύκειο Αναβρύτων. Με εξωτερικούς μαθητές που δεν πληρώνουν διδάκτρα συνεχίζει να λειτουργεί μέχρι σήμερα, και με τις υπ' αριθμ. 4875/1992, 8802/1995 αμετάκλητες αποφάσεις του Εφετείου Αθηνών κρίθηκε ότι η λειτουργία του Πειραματικού Γυμνασίου-Λυκείου Αναβρύτων στα κτίσματα του κληροδοτήματος Ιφιγενείας Συγγρού εμπίπτει στους σκοπούς που έταξε η διαθήκη με την από 31.5.1921 διαθήκη της. Στη σημερινή προίκα του δημοσίου Πειραματικού Γυμνασίου και του Γενικού (μέχρι πρότινος Ενιαίου) Πειραματικού Λυκείου Αναβρύτων εγγράφεται η επιλογή καθηγητών με αυξημένα προσόντα, κατά τη νομοθεσία που διέπει τις μεταθέσεις εκπαιδευτικών στα Πειραματικά σχολεία της επικράτειας, οι δειγματικές διδασκαλίες για τους φοιτητές όλων των τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής και για τους νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς (εισαγωγική επιμόρφωση των Π.Ε.Κ.) σε δύο περιόδους εκάστου σχολικού έτους (Νοέμβριο και Μάρτιο-Απρίλιο), οι αδελφοποιήσεις με σχολεία του εξωτερικού και οι ανταλλαγές επισκέψεων, η πραγματοποίηση προτύπων σεμιναρίων για συναδέλφους της Δευτεרבάθμιας, ακόμη και η χρήση του ονόματος του Λυκείου Αναβρύτων από αποφοίτους του επιστήμονες ως στοιχείου ιδιάζοντος κύρους για το βιογραφικό σημείωμα. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις σε φορείς και εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού που η φήμη των Αναβρύτων αναγνωρίζεται ακόμη.

Σήμερα, σε πείσμα της επιλεκτικής αμνησίας που επιβεβαιώνει το νεοελληνικότερο «σύνδρομο του Κρόνου», η ισχυρότερη μαρτυρία του σχολείου είναι η παράδοσή του στη γνήσια παιδεία και στην ανάδειξη της μαθητικής αριστείας. Ο υπογράφων επαναλαμβάνει, κατά πως φρονεί, ότι «εάν ούτοι σιωπήσωσιν, οι λίθοι κεκράζονται» και θα λικμήσουν αντιρρήσεις.